

Σχολικό Έτος 2026-2027 | Οδηγίες Διδασκαλίας
Ηθική | Α΄ Γυμνασίου Γυμνάσια ΕΑΕ
Πρώτο Μέρος: Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 2026

Εκπαιδευτικό υλικό: Ψηφιακός Φάκελος Υλικού για το μάθημα της Ηθικής, Α΄ Γυμνασίου, τεύχος 1 (<https://www.iep.edu.gr/ithiki/>).

Θεματικό Πεδίο Θεματική Ενότητα	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Προτεινόμενη Προσέγγιση	Ενδεικτικό χρόνος - ώρες
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 1. Ποιες πράξεις θεωρούμε ηθικές;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Αντιλαμβάνονται το νόημα, το οποίο θα τους/τις βοηθά να αποτιμούν το ηθικό πρόσημο των πράξεων. 2. Διακρίνουν την Ηθική από άλλες δραστηριότητες του ανθρώπου.	➤ Οι μαθητές/τριες εισάγονται στο γνωστικό αντικείμενο της Ηθικής. ➤ Με αφορμή το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας διερευνώνται βασικά χαρακτηριστικά της ηθικής πράξης. ➤ Αξιοποιούνται τα Κείμενα 1 και 2 σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες δραστηριότητες. ➤ Οι μαθητές/τριες, ατομικά ή σε ομάδες, ενδεχομένως και με χρήση ΤΠΕ, δημιουργούν εννοιολογικό χάρτη της Ηθικής (ενδεικτική δραστηριότητα του εμπλουτισμένου Προγράμματος Σπουδών του Γυμνασίου https://www.iep.edu.gr/ithiki/).	2
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 2. Έθιμα, πολιτισμός και Ηθική: πώς ξεκίνησαν;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Αναγνωρίζουν στοιχεία της γέννησης μιας ηθικής κουλτούρας μέσα από τα έθιμα, τη θρησκεία και τον πολιτισμό. 2. Συνειδητοποιούν τη συμβολή του εθνικού πλαίσιου στην επιβίωση και την προαγωγή της ευημερίας των μελών μιας κοινωνίας.	➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν το εισαγωγικό κείμενο και καλούνται να επαναδιατυπώσουν και να συζητήσουν το θέμα της ενότητας. ➤ Αξιοποιείται το Κείμενο 1 σε συνδυασμό με τη σχετική δραστηριότητα. ➤ Με αφορμή το Κείμενο 2 οι μαθητές/τριες καταγράφουν το περιεχόμενο των όρων «συμβάσεις», «έθιμα», «ήθη» και «νόμοι», προσπαθώντας να διακρίνουν τις μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές. ➤ Ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να περιγράψουν έθιμα (θρησκευτικά, πολιτιστικά κ.ά.) του τόπου τους. Εναλλακτικά, αναζητούν στο διαδίκτυο, ατομικά ή κατά ομάδες, έθιμα διαφόρων εποχών και περιοχών	2

		του ελλαδικού χώρου. Στη συνέχεια συζητούν για τη σχετικότητα των εθίμων -τις διαφορές ανάλογα με τον τόπο και την εποχή- καθώς και για τον ρόλο τους στη διαμόρφωση της ηθικής μιας κοινωνίας. ➤ Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει κείμενα σχετικά με έθιμα, παραδόσεις και λαϊκές αντιλήψεις από τα σχολικά εγχειρίδια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' και Β' Γυμνασίου (Ενότητες: Λαογραφικά, Θρησκευτική ζωή και Παλαιότερες μορφές ζωής). ➤ Ως εργασία μπορεί να ανατεθεί η ερώτηση του κειμένου 3.	
1^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 3. Το καλό και το κακό σε διάφορους πολιτισμούς (πολιτισμικός σχετικισμός)	Οι μαθητές/τριες να: 1. Κατανοούν τη σχετικότητα του ηθικά ορθού στον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο διαφορετικών τόπων και εποχών. 2. Διερωτώνται εάν υπάρχουν αξίες κοινές σε όλους τους πολιτισμούς. 3. Αναγνωρίζουν τη δυσκολία της σύγκρισης διαφορετικών πολιτισμών.	➤ Οι μαθητές/τριες συζητούν και διατυπώνουν τις απόψεις τους σχετικά με τα ερωτήματα που θέτει το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας. ➤ Με αφορμή το κείμενο 1 επεξηγείται ο όρος «πολιτισμικός σχετικισμός». ➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα κείμενα 2 και 3 και στη συνέχεια συζητούν τα θέματα που τίθενται στη δραστηριότητα της ενότητας. ➤ Εναλλακτικά, αναζητούν στο διαδίκτυο, ατομικά ή σε ομάδες ήθη και έθιμα από όλο τον κόσμο. Στη συνέχεια διερευνούν τα ακόλουθα θέματα/ερωτήματα: - διαφορετικοί πολιτισμοί έχουν διαφορετικούς ηθικούς κανόνες, - αυτό που φαίνεται καλό από μια ομάδα ανθρώπων μπορεί να φαίνεται κακό στα μέλη μιας άλλης, - υπάρχουν αξίες κοινές σε όλους τους πολιτισμούς;	2
1^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 4. Διάκριση του ηθικού επιχειρήματος	Οι μαθητές/τριες να: 1. Διακρίνουν μεταξύ ενός τεκμηριωμένου ηθικού επιχειρήματος και μιας γνώμης. 2. Επιχειρηματολογούν για τη χρησιμότητα της	➤ Λαμβάνοντας υπόψη το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας και το κείμενο 3, επιχειρείται μια προσπάθεια διάκρισης ενός ηθικού επιχειρήματος από τη διατύπωση μιας γνώμης. Ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να	2

από τη διατύπωση γνώμης	Ηθικής Φιλοσοφίας στην καθημερινή ζωή, κυρίως στη λήψη αποφάσεων.	διατυπώσουν τα δικά τους παραδείγματα για κάθε περίπτωση. ➤ Αξιοποιείται το κείμενο 2 και εξετάζεται το ερώτημα αν στην περίπτωση των ηθικών ζητημάτων πρέπει να αποφασίζει κανείς με βάση τη λογική ή το συναίσθημα. Ως παράδειγμα τέτοιου διλήμματος χρησιμοποιείται η ερώτηση του ίδιου κειμένου. ➤ Οι μαθητές/τριες ασκούνται στη διατύπωση ηθικών επιχειρημάτων με αφόρμηση τη δραστηριότητα στο τέλος της ενότητας. Βάσει αυτής απαντούν στο ερώτημα αν η Ηθική Φιλοσοφία μας βοηθά στη λήψη αποφάσεων στην καθημερινή μας ζωή.	
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 5. Υπάρχουν ηθικά πρότυπα;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Προβληματίζονται για τα κυρίαρχα πρότυπα των νέων στην εποχή μας. 2. Αναζητούν πρότυπα για τους νέους και τις νέες τα οποία προάγουν ηθικές αρχές.	➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας και προσπαθούν να διατυπώσουν έναν ορισμό της έννοιας «πρότυπο» και να διακρίνουν τις κατηγορίες προτύπων που αναφέρονται σε αυτό, καθώς και τον τρόπο που αυτά συνδέονται (ή όχι) με συγκεκριμένες ηθικές αξίες. ➤ Οι μαθητές/τριες μελετούν το κείμενο 1 και εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με το ερώτημα που θέτει ο τίτλος του («Γιατί χρειάζονται τα ηθικά πρότυπα;»). Παράλληλα, συζητούν το θέμα της ερώτησης του κειμένου, σχετικά με τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις των προτύπων. ➤ Με αφορμή το κείμενο 2 ανατίθεται στους μαθητές και τις μαθήτριες η δραστηριότητα στο τέλος της ενότητας. Συμπληρωματικά, ως προς το ερώτημα γ, μπορεί να δοθεί προς μελέτη το κείμενο «Ο Γιάννης θα πρεπε να διδάσκεται στα σχολεία» (Πηγή: Protagon.gr από το Sportscaster 25 Σεπτεμβρίου 2021, διαθέσιμο στην Τράπεζα Θεμάτων Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Α' Λυκείου, θέμα 14463).	2

1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 6. Γιατί είναι σημαντικοί οι φίλοι και γιατί γενικότερα πρέπει να ενδιαφερόμαστε για τους άλλους;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Αντιλαμβάνονται την αξία της φιλίας και να γνωρίζουν τη σημασία της στο έργο μεγάλων φιλοσόφων (π.χ. Επίκουρος, Αριστοτέλης). 2. Αναγνωρίζουν την αξία της ενσυναίσθησης και της αλληλοβοήθειας.	➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας, καθώς και το κείμενο 1 και, εν συνεχεία, χωρίζονται σε ομάδες, για να ασχοληθούν με τη σχετική δραστηριότητα για τη σημασία της φιλίας και των φίλων. ➤ Με αφόρμηση τα κείμενα 2 και 3, σε συνδυασμό με τις σχετικές δραστηριότητες/ερωτήσεις, εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο (πρέπει να) συμπεριφερόμαστε στους φίλους μας, σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους και διερευνώνται τα κίνητρα που μας ωθούν στην προσφορά και τη βοήθεια προς τον συνάνθρωπο.	2
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών			12

Σχολικό Έτος 2026-2027 | Οδηγίες Διδασκαλίας
Ηθική | Β΄ Γυμνασίου Γυμνάσια ΕΑΕ
Πρώτο Μέρος: Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 2026

Εκπαιδευτικό υλικό: Ψηφιακός Φάκελος Υλικού για το μάθημα της Ηθικής, Β΄ Γυμνασίου, τεύχος 1 (<https://www.iep.edu.gr/ithiki/>).

Θεματικό Πεδίο Θεματική Ενότητα	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Προτεινόμενη Προσέγγιση	Ενδεικτικό χρόνος - ώρες
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 1. Μπορεί να μας βοηθήσει η φιλοσοφία να ζούμε καλά;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Αντιλαμβάνονται τον πρακτικό χαρακτήρα της Ηθικής, ειδικά ως προς την επίτευξη της προσωπικής ευτυχίας.	➤ Οι μαθητές/τριες εισάγονται στο γνωστικό αντικείμενο της Ηθικής. ➤ Αρχικά, ζητείται από τους μαθητές και τις μαθήτριες να εκφράσουν τις απόψεις τους για τα ερωτήματα του εισαγωγικού κειμένου («Από τι εξαρτάται η ευτυχία;», «Μπορούμε να την επηρεάσουμε;»). ➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν συγκριτικά τα κείμενα 1 και 3, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες ερωτήσεις κατανόησης, ώστε να γνωρίσουν τις απόψεις του Αριστοτέλη και του Σοπενχάουερ για την ευτυχία. Στη συνέχεια, προβληματίζονται για τον βαθμό στον οποίο η ευτυχία εξαρτάται από εμάς ή αν υπάρχουν και πράγματα που δεν ελέγχουμε (Ερώτηση προβληματισμού). ➤ Μπορεί να αξιοποιηθεί το κείμενο 2, για να διαπιστωθεί ο διαφορετικός τρόπος βίωσης της ευτυχίας στην περίπτωση άλλων έμβιων όντων. ➤ Καταληκτικά, πραγματοποιείται, αρχικά ατομικά και έπειτα κατά ομάδες, η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας.	2
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 2. Η αρχαία φιλοσοφία ως τέχνη του βίου	Οι μαθητές/τριες να: 1. Γνωρίσουν πώς το έργο αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων (με έμφαση στον Σωκράτη, τους Στωικούς και τον	➤ Οι μαθητές/τριες μελετούν τα κείμενα 1-3 με τη συνδρομή των σχετικών ερωτήσεων κατανόησης, ώστε να διακρίνουν τις απόψεις αρχαίων φιλοσόφων που συνδέουν τη φιλοσοφία με τη ζωή. Ακολούθως, συζητείται η Ερώτηση προβληματισμού	3

(Σωκράτης, Στωικοί, Επίκουρος)	Επίκουρο) συμβάδιζε με τον τρόπο ζωής τους. 2. Αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να αξιοποιήσουν τη φιλοσοφία για τη δική τους πορεία στη ζωή.	της ενότητας για τον ρόλο της φιλοσοφίας ως «τέχνης του βίου». ➤ Αξιοποιείται η 1 ^η Διδακτική Πρόταση από τον Οδηγό Εκπαιδευτικού για το μάθημα της Ηθικής στις Α΄, Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου, σελ. 30-32 (https://www.iep.edu.gr/programmata-spoudon-2/). ➤ Συμπληρωματικά, οι μαθητές/τριες μπορούν να μελετήσουν κείμενα στωικών φιλοσόφων, όπως το <i>Εγχειρίδιον</i> του Επίκτητου ή <i>Τα εις εαυτόν</i> του Μάρκου Αυρήλιου (π.χ. από την Πύλη για την ελληνική γλώσσα, https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=500 , https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/literature/browse.html?text_id=503), αναζητώντας σε αυτά στοιχεία που θα ήταν δυνατό να αξιοποιήσουν στη ζωή τους (ενδεικτική δραστηριότητα του εμπλουτισμένου Προγράμματος Σπουδών του Γυμνασίου, https://www.iep.edu.gr/ithiki/). ➤ Εναλλακτικά, πραγματοποιείται εντός της τάξης η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας.	
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 3. Νόμοι του κράτους, ηθικοί κανόνες και υπακοή	Οι μαθητές/τριες να: 1. Συλλαμβάνουν τη σχέση μεταξύ των νόμων του κράτους και των ηθικών νόμων. 2. Συνειδητοποιούν την αξία της τήρησης των κανόνων για την αποφυγή συγκρούσεων σε μια σύγχρονη κοινωνία.	➤ Οι μαθητές/τριες μελετούν το κείμενο 1 και σε συνδυασμό με τη σχετική ερώτηση κατανόησης διατυπώνουν τις απόψεις τους για τη σημασία των νόμων της πολιτείας, καθώς και τις αρνητικές συνέπειες που επιφέρει η παραβίασή τους από τους πολίτες. ➤ Συμπληρωματικά, οι μαθητές/τριες μπορούν να ανατρέξουν σε άρθρα από το Σύνταγμα της Ελλάδας (π.χ. από τον ιστότοπο της Βουλής των Ελλήνων), ειδικά το «Μέρος Δεύτερο – Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», για να διαπιστώνουν τη σχέση μεταξύ των	3

		νόμων του κράτους και των ηθικών κανόνων. ➤ Με αφορμή το κείμενο 2 και τη σχετική ερώτηση κατανόησης οι μαθητές/τριες προβληματίζονται για την ύπαρξη άδικων νόμων και τη στάση του ατόμου έναντι αυτών. Επιπλέον, εξετάζουν συγκριτικά τις αντίθετες επιλογές του Σωκράτη και του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (Ερώτηση προβληματισμού). ➤ Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το κείμενο 3, ώστε να δοθεί ένα παράδειγμα σύγκρουσης μεταξύ των νόμων του κράτους και των ηθικών νόμων. Σε αυτήν την περίπτωση, καλό είναι να δοθούν αρχικά κάποια εισαγωγικά στοιχεία για το κύριο θέμα της <i>Αντιγόνης</i> του Σοφοκλή. ➤ Εν συνεχεία, οι μαθητές/τριες επιχειρηματολογούν σχετικά με τη στάση που θα τηρούσαν οι ίδιοι/ες απέναντι σε έναν άδικο νόμο (δραστηριότητα της ενότητας).	
1^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 4. Η ελευθερία των επιλογών	Οι μαθητές/τριες να: 1. Γνωρίζουν ότι ο άνθρωπος έχει ένα εύρος επιλογών για διάφορες αποφάσεις της ζωής και ότι η Ηθική μπορεί να βοηθήσει για την κατάλληλη επιλογή.	➤ Οι μαθητές/τριες, λαμβάνοντας υπόψη και το εισαγωγικό κείμενο, ανακαλούν παραδείγματα από την καθημερινότητά τους, κατά τα οποία: α) οι αποφάσεις που έλαβαν ήταν προϊόν ελεύθερης βούλησης ή υπαγορεύτηκαν από άλλους, εξωγενείς παράγοντες και β) οι επιλογές τους επηρέασαν άλλα άτομα. Ως προς το τελευταίο προβληματίζονται αν κάποιες από τις αποφάσεις τους ή τις επιλογές τους δεν ήταν ηθικά σωστές. ➤ Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες εξετάζουν απόψεις φιλοσόφων (Επίκτητος, Σαρτρ), όπως διατυπώνονται στα κείμενα 1 και 2, ώστε να διαπιστώσουν τι σημαίνει γι' αυτούς «ελευθερία επιλογών» και να κρίνουν με ποια από τις δύο αντιλήψεις	2

		συμφωνούν (Ερώτηση προβληματισμού). ➤ Οι μαθητές/τριες, με αφορμή το κείμενο 3, συζητούν το θέμα του τίτλου του για τη σύνδεση των επιλογών μας με τις ευθύνες που έχουμε απέναντι στους άλλους. ➤ Αξιοποιείται η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας, ώστε οι μαθητές/τριες να ασκηθούν στη διατύπωση επιχειρημάτων υπέρ ή κατά μιας συγκεκριμένης επιλογής, που μπορεί οι συνέπειές της να επηρεάσουν και άλλα άτομα.	
1^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 5. Υπάρχουν καλά ψέματα;	Οι μαθητές/τριες να: 1. Προβληματιστούν σχετικά με το δίλημμα των χρήσιμων ψεμάτων που παραβαίνουν την αρχή κατά της ψευδολογίας προκειμένου να επιτευχθεί ένα σημαντικότερο καλό.	➤ Οι μαθητές/τριες εκφράζουν τις απόψεις τους για τα ερωτήματα του εισαγωγικού κειμένου. ➤ Στη συνέχεια, διαβάζουν το κείμενο 1 και καταγράφουν τις περιπτώσεις που, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, επιτρέπεται ή απαγορεύεται να λέει κάποιος ψέματα εντός της ιδανικής πολιτείας που περιγράφει στο έργο του. Συγχρόνως, συζητούν το ερώτημα που θέτει η Ερώτηση προβληματισμού: «Αν κάποιος έχει το δικαίωμα να λέει ψέματα “για το καλό μας”, [όπως υποστηρίζει ο Πλάτωνας], ποιος αποφασίζει τι είναι καλό για εμάς;». Παράλληλα, συγκρίνουν την άποψη του Πλάτωνα με αυτή του Καντ («το ψέμα είναι πάντα λάθος, χωρίς εξαιρέσεις») και διατυπώνουν επιχειρήματα υπέρ της μιας ή της άλλης αντίληψης. ➤ Αξιοποιείται η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας, ώστε οι μαθητές/τριες να έρθουν αντιμέτωποι με περιπτώσεις της καθημερινής ζωής, κατά τις οποίες τίθεται το ερώτημα «Υπάρχουν καλά ψέματα;».	2
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών			12

Σχολικό Έτος 2026-2027 | Οδηγίες Διδασκαλίας
Ηθική | Γ΄ Γυμνασίου Γυμνάσια ΕΑΕ
Πρώτο Μέρος: Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 2026

Εκπαιδευτικό υλικό: Ψηφιακός Φάκελος Υλικού για το μάθημα της Ηθικής, Γ΄ Γυμνασίου, τεύχος 1 (<https://www.iep.edu.gr/ithiki/>).

Θεματικό Πεδίο Θεματική Ενότητα	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Προτεινόμενη Προσέγγιση	Ενδεικτικό χρόνος - ώρες
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 1. Πώς θα γίνουμε ενάρετοι (εισαγωγή στην Ηθική του Αριστοτέλη)	Οι μαθητές/τριες να: 1. Γνωρίσουν βασικές αρχές της ηθικής φιλοσοφίας του Αριστοτέλη, με έμφαση στις έννοιες της αρετής, της φρόνησης, της ευδαιμονίας, και να συνειδητοποιήσουν πώς μπορούν να τις αξιοποιήσουν για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους.	➤ Οι μαθητές/τριες εισάγονται στο γνωστικό αντικείμενο της Ηθικής. ➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα κείμενα 1-3 και, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, έρχονται σε επαφή με το περιεχόμενο βασικών όρων της αριστοτελικής ηθικής, όπως «αρετή», «μεσότητα», «φρόνηση» και «ευδαιμονία». ➤ Πραγματοποιείται η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας, ώστε να δοθεί ένα παράδειγμα πρακτικής εφαρμογής της ηθικής σκέψης του Αριστοτέλη. ➤ Αξιοποιούνται στοιχεία από το 2^ο Διδακτικό σενάριο από τον Οδηγό Εκπαιδευτικού για το μάθημα της Ηθικής στις Α΄, Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου, σελ. 21-26 (https://www.iep.edu.gr/programmata-spoudon-2/).	4
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 2. Το φυσικό δίκαιο ως πηγή αξιών και άγραφων ηθικών αρχών και η συμβατική έννοια της Δικαιοσύνης	Οι μαθητές/τριες να: 1. Συνειδητοποιούν τη διαφορά ανάμεσα στην έννοια ενός φυσικού δικαίου (που μπορεί να έχει θεσπιστεί και από τον Θεό-δημιουργό) και στη συμβατική έννοια της Δικαιοσύνης, στην οποία καταλήγουν οι άνθρωποι αποδεχόμενοι ένα	➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα κείμενα 1-3 και, με τη συνδρομή των αντίστοιχων ερωτήσεων κατανόησης, καλούνται να επαναδιατυπώσουν με δικά τους λόγια και να κρίνουν τις απόψεις που αναφέρονται σε αυτά για τα ακόλουθα θέματα: α) την κατάσταση των ανθρώπων πριν τη διαμόρφωση νόμων και κρατών (Λοκ), β) την απόφαση των ανθρώπων να ακολουθούν κάποιους κανόνες υπό μια εξουσία που θα εξασφαλίζει την	2

	είδος κοινωνικού συμβολαίου.	κοινωνική ειρήνη («κοινωνικό συμβόλαιο», Χομπς), γ) τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι μπορούν να οργανωθούν σε μια κοινωνία, χωρίς να χάσουν την ελευθερία τους («γενική βούληση», Ρουσσώ). ➤ Αξιοποιείται η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας: οι μαθητές/τριες καταγράφουν 3 κανόνες της «ιδανικής» κοινωνίας τους και εξηγούν τα κριτήρια βάσει των οποίων τους επέλεξαν.	
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 3. Πλάτων <i>Ευθύφρων</i> ή το κατά πόσο το «δίκαιο» μπορεί να οριστεί ως «αυτό που προστάζουν οι θεοί»	Οι μαθητές/τριες να: 1. Κατανοούν τη στάση του Σωκράτη στον Ευθύφωνα καθώς ρωτά το κατά πόσο ο Θεός δημιουργεί τις ηθικές αλήθειες ή απλώς τις αναγνωρίζει ως τέτοιες. 2. Επισημαίνουν ότι το γεγονός της αποσύνδεσης της ηθικής υπακοής από την θεϊκή εντολή καθιστά την Ηθική ανεξάρτητη από τη θρησκεία.	➤ Ο/Η διδάσκων/ουσα, με τη βοήθεια και του εισαγωγικού κειμένου, πληροφορεί εν συντομία τους/τις μαθητές/τριες για το περιεχόμενο του πλατωνικού διαλόγου <i>Ευθύφρων</i> . ➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα δύο χωρία από τον πλατωνικό διάλογο και προσπαθούν να διακρίνουν: α) πώς ορίζουν τις έννοιες «όσιο» και «ανόσιο» ο Ευθύφρων και ο Σωκράτης; β) Ποια είναι η σχέση του «όσιου» με «αυτό που είναι αγαπητό στους θεούς», σύμφωνα με τον Σωκράτη; ➤ Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες, λαμβάνοντας υπόψη και τη δραστηριότητα στο τέλος της ενότητας, επιχειρηματολογούν σχετικά με τη σχέση της ηθικής με τη θρησκεία.	1
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 4. Το αίτημα για Ελευθερία, Ισότητα και Αδελφότητα και ο Διαφωτισμός	Οι μαθητές/τριες να: 1. Αναγνωρίζουν ότι οι φιλοσοφικές ρίζες των σύγχρονων ιδεωδών με επίκεντρο την αξία της ανθρώπινης ευτυχίας, την επιδίωξη της ηθικής γνώσης που αποκτάται με τον ορθό λόγο και την ανάπτυξη αλτρουιστικών συναισθημάτων και ιδανικών όπως	➤ Η ενότητα προτείνεται να διδαχθεί σε συνάρτηση με αυτές του μαθήματος της Ιστορίας για το κίνημα του Διαφωτισμού και τη Γαλλική Επανάσταση, από όπου ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει και τις σχετικές πηγές. ➤ Οι μαθητές/τριες διαβάζουν το κείμενο 1 και καταρτίζουν έναν κατάλογο ανθρώπινων δικαιωμάτων που αναφέρονται στη <i>Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη</i> . Παράλληλα, επισημαίνουν τους περιορισμούς που τίθενται σε κάποια από αυτά (άρθρα 10 και 11).	2

	ελευθερία, ισότητα, ανεκτικότητα, αδελφότητα, αυτοδιάθεση των λαών, συνταγματική διακυβέρνηση, εντοπίζονται στον Διαφωτισμό που βρισκόταν σε εναντίωση προς τις αρχές της μοναρχίας και των εκτεταμένων προνομίων των κυρίαρχων ομάδων.	➤ Οι μαθητές/τριες εξετάζουν συγκριτικά τις απόψεις του Ρουσσώ και του Καντ (κείμενα 1 και 2), διακρίνουν τις διαφορές τους και προσπαθούν να απαντήσουν στις Ερωτήσεις προβληματισμού που ακολουθούν. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια της δραστηριότητας στο τέλος της ενότητας διαπιστώνουν με ποιον τρόπο οι συγκεκριμένες απόψεις εφαρμόζονται σε περιπτώσεις διλημάτων που μπορούν να αντιμετωπίσουν στον καθημερινό βίο τους.	
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 5. Ηθική, Λόγος και συναίσθημα	Οι μαθητές/τριες να: 1. Κατανοούν ότι η Ηθική αναπτύσσεται με τη βοήθεια του ορθού λόγου αλλά και με την καλλιέργεια αλτρουιστικών συναισθημάτων, με έμφαση στη φιλοσοφία των Ιμμάνουελ Καντ, Ντέιβιντ Χιουμ και Άνταμ Σμιθ.	➤ Αρχικά, τίθεται το ερώτημα του εισαγωγικού κειμένου: Έχει την ίδια ηθική αξία μια πράξη που γίνεται βάσει της λογικής με κάποια που γίνεται από συναίσθημα; Συμπληρωματικά προς αυτό εξετάζεται η περίπτωση που αναφέρεται στο κείμενο 1. ➤ Οι μαθητές/τριες εντοπίζουν στα κείμενα 2 και 3 τις αντιλήψεις του Χιουμ και του Σμιθ για τη σχέση λογικής και συναισθήματος. ➤ Μπορεί να αξιοποιηθεί η δραστηριότητα του τέλους της ενότητας: οι μαθητές/τριες βλέπουν επιλεγμένα αποσπάσματα της προτεινόμενης ταινίας και προσπαθούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις της δραστηριότητας.	2
1 ^ο Θεματικό Πεδίο: Πρώτοι προβληματισμοί και θεωρίες 6. Ηθικός νόμος και ορθολογικές προσταγές (Καντ)	Οι μαθητές/τριες να: 1. Γνωρίζουν βασικές έννοιες της ηθικής φιλοσοφίας του Καντ.	➤ Οι μαθητές/τριες, με αφόρμηση το παράδειγμα του εισαγωγικού κειμένου, συζητούν για το θέμα των κινήτρων πίσω από μια πράξη. ➤ Ο/Η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους/τις μαθητές/τριες, μέσω της ανάγνωσης του κειμένου 3, να κατανοήσουν τον βασικό όρο της φιλοσοφίας του Καντ, «κατηγορική προσταγή» α) να πράττουμε με γνώμονα οι πράξεις μας να μπορούν να ισχύουν για όλους και	1

		β) να σεβόμαστε τους άλλους και να μην τους μεταχειριζόμαστε ως μέσο για να πετύχουμε κάτι άλλο. ➤ Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω οι μαθητές/τριες, ασχολούνται με τη δραστηριότητα του τέλους της ενότητας, προσπαθώντας να εφαρμόσουν την καντιανή ηθική σε διλήμματα της καθημερινής ζωής.	
Σύνολο προβλεπόμενων διδακτικών ωρών			12

Παρατηρήσεις-Γενικές Οδηγίες

1. Τα προτεινόμενα κείμενα και οι ώρες που θα διδαχθεί κάθε θεματική ενότητα είναι ενδεικτικά. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει και να χρησιμοποιήσει τα στοιχεία που κρίνει προσφορότερα για τη διδασκαλία, καθώς και όποιο άλλο υλικό επιθυμεί από τη βιβλιογραφία του Οδηγού Εκπαιδευτικού, φροντίζοντας αυτό να συνάδει με την ηλικία και το γνωστικό επίπεδο των μαθητών/τριών. Επιπλέον, μπορεί να επιλέξει την εμβάθυνση σε κάποιες ενότητες και την παράλειψη άλλων, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών.
2. Προτείνεται οι εκπαιδευτικοί, στην αρχή της διδασκαλίας κάθε ενότητας, να παρέχουν εν συντομία εισαγωγικές πληροφορίες για τους συγγραφείς και τα έργα από τα οποία προέρχονται τα κείμενα που θα μελετηθούν, ειδικά όταν αυτά τα στοιχεία μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των αντιλήψεων που διατυπώνονται, καθώς και του πλαισίου (ιστορικού, κοινωνικού, πολιτιστικού κ.ά.) εντός του οποίου αυτές διαμορφώθηκαν.
3. Κατά την προσέγγιση των κειμένων είναι απαραίτητο ο/η εκπαιδευτικός να συνδράμει τους/τις μαθητές/τριες στην, όσο το δυνατόν, αρτιότερη κατανόηση των απόψεων που εμπεριέχονται σε αυτά με ποικίλους τρόπους: π.χ. γλωσσική εξομάλυνση του κειμένου με επεξήγηση ενδεχόμενων δυσνόητων λέξεων ή εκφράσεων, επισήμανση των ουσιαστικότερων σημείων που πρέπει να μελετήσουν και παράλειψη των υπόλοιπων, εντοπισμός των όρων που είναι απαραίτητο να αναλυθούν, χρήση απλών παραδειγμάτων αντί θεωρητικών σχημάτων κ.ά.
4. Επειδή το γνωστικό αντικείμενο της Ηθικής συνδέεται συχνά με πρακτικά διλήμματα της καθημερινής ζωής που σχετίζονται με το «δίκαιο» και το «άδικο», το «καλό» και το «κακό», το «ηθικό» και το «μη ηθικό» κ.ά. (π.χ. «Υπάρχουν καλά ψέματα;»), ενώ συνήθως αφορούν σε δυσάρεστες καταστάσεις, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός/ή τόσο ως προς την επιλογή και τον τρόπο χρήσης των σχετικών παραδειγμάτων που θα αξιοποιήσει κατά τη διδασκαλία του/της, όσο και ως προς τις απαντήσεις που θα προκύψουν από τη σχετική συζήτηση, οι οποίες δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως σωστές ή λανθασμένες, αλλά ως επιλογές με πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, που υποκρύπτουν την επιλογή κάποιων ηθικών αξιών και την απόρριψη άλλων.
5. Επισημαίνεται πως στην περίπτωση των Γυμνασίων Ε.Α.Ε., στο πλαίσιο διδασκαλίας του εν λόγω μαθήματος, θα πρέπει να υλοποιούνται οι απαραίτητες, εύλογες προσαρμογές με βάση το προφίλ των μαθητών/τριών και να αξιοποιούνται οι οδηγίες διαφοροποίησης της διδασκαλίας που αποστέλλονται από το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α., κατόπιν σχετικής εισήγησης του ΙΕΠ, προκειμένου να διασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών.
6. Στο πλαίσιο του διδακτικού σχεδιασμού οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις προτεινόμενες διαδικτυακές πηγές από το διδακτικό υλικό, να προβαίνουν σε επανέλεγχο της εγκυρότητάς τους, διότι ενδέχεται λόγω του δυναμικού τους χαρακτηρίζονται από αυτές να είναι ανενεργές ή να οδηγούν σε διαφορετικό περιεχόμενο.

7. Οι Ψηφιακοί Φάκελοι του Μαθήματος, το Πρόσθετο διδακτικό υλικό (Προγράμματα Σπουδών, Οδηγοί Εκπαιδευτικού, επιμορφωτικό υλικό), οι Οδηγίες διδασκαλίας και το Θεσμικό Πλαίσιο του Μαθήματος της Ηθικής είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ (<https://www.iep.edu.gr/ithiki/>).

Παράρτημα: Παιδαγωγική αξιοποίηση των διαδραστικών συστημάτων μάθησης

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει στη διάθεσή του/της διαδραστικά συστήματα μάθησης, τα οποία λειτουργούν ως υποστηρικτικά εργαλεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο διαδραστικός πίνακας συνιστά ένα τεχνολογικό μέσο που έχει τη λειτουργικότητα του συμβατικού πίνακα και τις δυνατότητες ενός υπολογιστή. Επιπλέον, η επιφάνεια εργασίας είναι αλληλεπιδραστική. Επομένως, ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να αξιοποιηθεί ως εποπτικό μέσο αλλά και ως μέσο ενίσχυσης της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας. Στην περίπτωση που αξιοποιείται αποκλειστικά ως εποπτικό μέσο, το αποτέλεσμα είναι η ενίσχυση των δασκαλοκεντρικών μεθόδων διδασκαλίας με τους/τις μαθητές/τριες να έχουν τον ρόλο του παθητικού δέκτη της γνώσης. Ωστόσο, το ζητούμενο είναι ο μετασχηματισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας προς την κατεύθυνση της ενεργού συμμετοχής των μαθητών/τριών σε αυτήν. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, προϋπόθεση είναι η αξιοποίηση της διαδραστικότητας, του κύριου γνωρίσματος του τεχνολογικού αυτού μέσου που το διαφοροποιεί από άλλα. Βασικές δυνατότητες του διαδραστικού πίνακα είναι οι εξής:

α) Δημιουργία και διαχείριση απεριόριστου αριθμού σελίδων: ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί περιεχόμενο σε πολλές σελίδες παράλληλα ή και να μεταφέρει περιεχόμενο από τη μια σελίδα στην άλλη. Καθώς εύκολα μπορεί να μετακινηθεί σε οποιαδήποτε σελίδα επιθυμεί ή και να αλλάξει τη σειρά τους, η μαθησιακή διαδικασία καθίσταται μη γραμμική. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα αποθήκευσης του περιεχομένου των σελίδων ή και καταγραφής του μαθήματος σε μορφή βίντεο, γεγονός που επιτρέπει τον διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίησή του.

β) Δημιουργία/Εισαγωγή και διαχείριση αντικειμένων: υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας ή εισαγωγής αντικειμένων στις σελίδες ενός μαθήματος. Ο χρήστης μπορεί εύκολα να τα μετακινήσει ή να επιλέξει αλλαγή μεγέθους, περιστροφή, αντιγραφή και επικόλληση, διαγραφή, δημιουργία υπερσυνδέσμου κ.ά.

γ) Τοποθέτηση αντικειμένων σε επίπεδα - Σκίαση οθόνης: πρόκειται για λειτουργίες που επιτρέπουν την τμηματική παρουσίαση πληροφοριών, την προοδευτική εμφάνιση πολύπλοκου περιεχομένου και την εστίαση της προσοχής των μαθητών/τριών.

δ) Χρήση ποικίλων εργαλείων: ο χρήστης έχει στη διάθεσή του σχεδιαστικά εργαλεία καθώς και εργαλεία γραφής και επισήμανσης (ποικιλία γραμμών διαφορετικού πάχους, χρώματος), ενώ υπάρχει η δυνατότητα επισήμανσης και σχολιασμού του προβαλλόμενου περιεχομένου επί της οθόνης. Σημαντική λειτουργία του διαδραστικού πίνακα είναι η αναγνώριση ελεύθερης γραφής ή ελεύθερου σχεδίου και η δυνατότητα μετατροπής σε κείμενο ή σχήμα αντίστοιχα. Επιπλέον, ο χρήστης μπορεί εύκολα να μεταφέρει ό,τι προβάλλεται επί του πίνακα (περιεχόμενο ιστοσελίδων, αρχείων pdf κ.ά.) στις σελίδες του μαθήματός του με τα εργαλεία καταγραφής οθόνης.

ε) Αξιοποίηση πολυμεσικού περιεχομένου (ήχος, βίντεο, κινούμενη εικόνα).

Η παιδαγωγική αξιοποίηση των παραπάνω λειτουργιών του διαδραστικού πίνακα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία υποστηρίζει το έργο των εκπαιδευτικών προς την κατεύθυνση επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Για τον λόγο αυτό, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν τα διαδραστικά συστήματα μάθησης.

Ειδικότερα για το μάθημα της Ηθικής

Συστήνεται η χρήση εργαλείων γραφής και επισήμανσης, προκειμένου να δίνεται έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία των κειμένων κατά τη μελέτη τους. Ακόμα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργεί ή να διαχειρίζεται έτοιμα αντικείμενα, γεγονός που διευκολύνει τις πολλαπλές αναπαραστάσεις του περιεχομένου του θέματος που μελετάται κάθε φορά, ώστε αυτό να

προσαρμόζεται στα διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης των μαθητών/τριών και να διευκολύνεται η κατανόησή του. Η οπτικοποίηση της νέας πληροφορίας προσελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και βοηθά στην κατανόηση και εμπέδωση της γνώσης. Ωστόσο, η χρήση του διαδραστικού πίνακα δεν θα πρέπει να περιορίζεται στα παραπάνω, καθώς στην περίπτωση αυτή οι μαθητές/τριες έχουν τον ρόλο του παθητικού δέκτη της γνώσης. Ο/Η εκπαιδευτικός θα πρέπει να επιδιώκει τη δημιουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών στην παραγωγή της σχολικής γνώσης. Η παιδαγωγική αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει ο διαδραστικός πίνακας τον καθιστά ένα εργαλείο μάθησης με τους/τις μαθητές/τριες σε ρόλο δημιουργικό. Συστήνεται, για παράδειγμα, η συνεργατική κατασκευή νοητικών χαρτών με τη χρήση κατάλληλου εργαλείου (π.χ. mindmap της εφαρμογής e-me draw). Στην περίπτωση αυτή η εννοιολογική χαρτογράφηση με τη βοήθεια του διαδραστικού πίνακα αξιοποιείται ως γνωστικό εργαλείο συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης. Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία οι μαθητές/τριες θα πρέπει να ενθαρρύνονται ώστε να ανακαλύπτουν και να συνοικοδομούν τη γνώση, ενώ συγχρόνως να εκφράζονται δημιουργικά.

Μέσω του διαδραστικού πίνακα η πληροφορία είναι άμεσα διαθέσιμη σε όλη την τάξη, η οποία χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα εργαλεία (π.χ. ψηφιακά εργαλεία h5p, εργαλεία επαυξημένης πραγματικότητας, όπως π.χ. https://artutor.ihu.gr/index_el/) και τις κατάλληλες πηγές, με τη σωστή οργάνωση και την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού μπορεί να λειτουργήσει ως ερευνητική ομάδα με στόχο όχι μόνο την ανακάλυψη της γνώσης, αλλά και τη δημιουργία πρωτότυπου ψηφιακού υλικού (π.χ. δημιουργία podcast κ.ά.). Το υλικό αυτό υπάρχει η δυνατότητα να τεθεί στη διάθεση της ευρύτερης μαθητικής κοινότητας (π.χ. μέσω κυψελών στην ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα e-me), να τροποποιηθεί και να εμπλουτιστεί. Με τον τρόπο αυτό η εργασία των μαθητών/τριών ξεφεύγει από τα στενά όρια της τάξης και αποκτά νόημα για το σύνολο της μαθητικής κοινότητας, η οποία μαθαίνει να λειτουργεί ως ένα εργαστήριο μάθησης και συμπαραγωγής της γνώσης.